

Rangiranje univerziteta

Prof. dr Igor Đurović

Dva najčešća termina na svim skupovima koji se bave naučnom/razvojnou politikou pa čak i na specijalizovanim naučnim skupovima je pitanje evaluacije nauke, naučnog rada, naučnih institucija i čitavih država što dalje povlači pitanje rangiranja. Pošto ova tema privlači sve veću pažnju i postoji bojazan da će u budućnosti imati uticaj kako na institucije, državu tako i na pojedinačne istraživače dat je kratak prikaz najvažnijih sistema rangiranja visoko-školskih i naučno-istraživačkih institucija to jest univerziteta.

Najpoznatija lista za rangiranje univerziteta u svijetu je lista je tzv. Šangajska lista (izdaje Shanghai Jiaotong University pod nazivou Acedimic Ranking of World Universities). Osnovni kriterijumi ovdje analizirani samo grubo su: dobitnici Nobelove i sličnih nagrade (uključujući bivše studente) približno 30% i naučno istraživački radovi i visoko rangirani istraživači (specificirano po određenim kategorijama) približno 70%. Vrijedi uočiti da pored aktuelnih zaposlenih u podizanju rejtinga učestvuju svi ljudi koji su završili osnovne, postdiplomske i doktorske studije a koji su u kasnijou karijeri ostvarili vrhunske rezultate. Ovo rangiranje je najpoznatije i izaziva najveću pažnju javnosti. Obuhvata oko 1200 univerziteta u trenutku pisanja ovog izvještaja a činjenica da su CG univerziteti relativno mali te još neke karakteristike koje će biti opisane kasnije sprečava da se za sada a vrlo vjerovatno i u dogledno vrijeme nalaze na navedenoj listi. Šangajskom listou dominiraju univerziteti i SAD sa 8 od 10 u top 10. Prvobitna namjena Šangajse liste je formiranje skupa indikatora kvaliteta univerziteta koji će omogućiti univerzitetima iz NR Kine da što je brže moguće prevaziđu procjep koji ih dijeli u odnosu na vodeće svetske univerzitete. U svakou slučaju ova lista je daleko prevazišla prvobitnu namjenu i u međunarodnim okvirima se može smatrati osnovnim sistemou rangiranja svjetskih univerziteta.

Naredna lista je Times Higher Education - QS World University Ranking. Od 2009-te godine lista se vodi pod nazivou QS World University Rankings. Ova lista pored objektivnih kriterijuma kao što je broj citata/po (stalno) zaposlenou (20%) obuhvata i subjektivne kriterijume kao što je anonimna recenzija (40%), podatke dobijene od poslodavaca koji zapošljavaju diplomirane studente (10%), nastavne aktivnosti se mjere indikatorou broja studenata po zaposlenou (20%) a 10% se dodjeljuje na osnovu internacionalizacije studija (podjednako se cijeni broj stranih studenata i zaposlenih stranih nastavnika/istraživača). Listou dominiraju univerziteti u Velikou Britaniji i SAD-u (18 u najboljih 20) a interesantan je podatak da su znatno bolje rangirani univerziteti u

Velikoj Britaniji nego po ostalim sistemima rangiranja što možda ukazuje na određeni bias u ovom sistemu. Nije za očekivati da se ni u ovom sistemu rangiranja pojave univerziteti iz Crne Gore u dogledno vrijeme.

Najobuhvatnija lista je Webometrics Ranking of World Universities sa trenutno oko 20000 univerziteta. Webometrics je vezan za veličinu web-a, broj dostupnih stranica, vidljivost, broj linkova ali i podatke dobijene od Google Scholar-a vezane za broj radova i citate. Sjedište ovog sistema rangiranja je u Španiji ali ima kao i drugi bitni sistemi mnogo širi uticaj. Svi podaci o univerzitetima su dobijeni putem Internet-a. Osnovni kriterijum koji ima i najveći težinski faktor je vezan za veličinu web domena ustanove (broj stranica slobodno dostupnih) i broj dolaznih linkova. Drugi kriterijum se odnosi na broj *rich* fajlova postavljenih na web sajt ustanove (podrazumijevano da predstavljaju dio naučno istraživačkog rada na ustanovi ili materijale vezane za edukacije). Konačno manji težinski faktor je asociran sa brojem dokumenata sa institucije koji je indeksiran putem javno dostupnog alata kakav je Google Scholar.

Pored internacionalnih sistema rangiranja postoje i nacionalni sistemi rangiranja kao i međunarodne organizacije koja se bavi pitanjima rangiranja u akademskoj zajednici. O ovome će biti više riječi u finalnom izvještaju kojega MANT priprema za nekoliko mjeseci

Pošto je Webometrics najširi sistem rangiranja univerziteta to se na ovom sistemu pojavljuju i institucije iz Crne Gore što je izazvalo i najveću pažnju javnosti pa ćemo u nastavku dati nekoliko podataka vezanih za rangiranje naših institucija. U bliskoj prošlosti su se pojavile dvije vijesti koje su se širile našim i regionalnim medijima. Vijesti prenosimo integralno kako su se pojavile:

Prva vijest

"У конкуренцији више од 20.000 светских универзитета, Универзитет у Београду (УБ) заузео је 547. место на најновијој ранг листи Јавног истраживачког центра "Webometrics" из Шпаније, који делује при Савету за научна истраживања (CSID), једне од најпознатијих истраживачких организација у Европи.

Универзитет у Београду је тако значајније напредовао на листи, на којој је до пре неколико месеци заузимао 716 место, и региону су бољи од њега само Универзитет у Загребу и Универзитет у Љубљани. **Најгоре рангирани Универзитет у региону је Универзитет у Црној Гори, који заузима 9.947 место на листи."**

Druga vijest

U konkurenciji više od 20.000 svjetskih univerziteta, privatni podgorički Univerzitet Mediteran je zauzeo 6061., a Univerzitet Crne Gore 6957. mjesto. Univerzitet u Ljubljani je 106. u svijetu, a Univerzitet u Zagrebu 221., dok je Beogradski univerzitet je zauzeo 547. mjesto, objavljeno je na sajtu Vebometriksa, javnog istraživačkog centra iz Španije, koji dva puta godišnje (u januaru i julu) formira listu najboljih svjetskih univerziteta.

Interesantno je da ove vijesti nijesu zavrijedile reakciju PR službe Univerziteta Crne Gore jer očigledno ne mogu biti istovremeno tačne ali vrijedi razmotriti tačnost kao i uzroke koji dovode do takvih podataka a kasnije i do navedenih vijesti.

Na slici 1 prikazan je dio rangiranja pri kraju evropskog dijela liste na kojem se vide institucije iz regije koje su po navedenom rangiranju oko 20000.tog mjesta odnosno mnogo ispod Univerziteta Crne Gore. Na slici 2 je prikazano rangiranje univerziteta u Crnoj Gori i vidimo da je državni univerzitet na poziciji 6955 a poređenjem sa listama univerziteta u Hrvatskoj dobijamo daje bolji od 1/3 visokoškolskih institucija u toj državi, svih iz Republika Albanije (najbolje rangirani je iza 7000 mjesta), od 80% visokoškolskih institucija u Bosni i Hercegovini, 85% visokoškolskih institucija u Srbiji itd. Dakle Univerzitet Crne Gore može biti najgore rangiran u posmatranom skupu univerziteta a nikako da je najgore rangiran u regiji kako su apostrofirali mnogi mediji. Uočimo još jedan fenomen da je u rangiranju prepoznati 6 institucija u Crnoj Gori od kojih je pored dva univerziteta (Univerzitet Mediteran i Univerzitet Crne Gore) prepoznato 4 fakulteta državnog univerziteta (Elektrotehnički, Mašinski, za strane jezike i Fakultet primjenjene fizioterapije). Pored propusta u rangiranju (ovo nije ekskluziva u rangiranju Crne Gore ovo ukazuje i na neku druge probleme koje su subjektivne prirode i odnose se na sam Univerzitet Crne Gore. Univerzitetska prezentacija (domen) se nalazi na sajtu Univerzitetska web prezentacija se nalazi na domenu www.ucg.ac.me međutim prezentacije nekih fakulteta www.etf.ac.me, www.pmf.ac.me itd nalaze se na ac.me domenu (akademsom CG domen a ne na domenu koji pripada ekskluzivno Univerzitetu Crne Gore. Fakultet za pomorstvo Kotor (www.fzpkotor.com), Ekonomski fakultet Podgorica (www.ekonomija.co.me) itd. nalaze se skroz van akademskog domena. Univerzitet vodi kampanju za upis preko sajta www.upisi.me. Neki fakulteti materijal za studente i web stranice "kriju" preko PHP-My SQL prezentacija sa stranicama u bazama podataka čija je dostupnost na pretraživaču sporna. Pojedine istraživačke grupe imaju imaju paralelne prezentacije na T-Com-u i na ac.me domenu. Pored ovoga postavlja se pitanje da li postoji i drugi elementi unifikovane politike na Univerzitetu Crne Gore. Na primjer da li su autori adresirani na isti način kako bi

pretraživači to lakše pretraživali te da li istraživači koji su na odsustvima i tokom posjeta drugim istraživačkim centrima adresiraju na odgovarajući način matičnu instituciju. Konačno postavlja se i pitanje koje institucije adresiraju studenti postdiplomskih i doktorskih studija koji su zaposleni na drugim institucijama.

Sve navedene interne slabosti koje postoje na Univerzitetu Crne Gore ipak ne predstavljaju osnovni razlog za lošu poziciju ove institucije (pa i ostala dva univerziteta i niza samostalnih visokoškolskih institucija u našoj državi) već su uzroci mnogo dublji i složeniji. Suštinski postoji izostanak kulture napredovanja odnosno uspostavljanja jasnih kriterijuma putem kojih bi se pratilo napredovanje od sticanja doktorata do izbora u najviša nastavna zvanja.

Procedura za popravku stanja se može sastojati samo iz dva procesa:

- (a) organizacioni procesi koji bi garantovali da se obazbijedi fer evaluacija institucije (ovo nije neobičan korak jer su brojne institucije iz regije pa i iz EU vršile analize sopstvenih rezultata kako bi se obezbijedilo da se ono što je postignuto evaluira na fer način).
- (b) suštinski procesi koji bi vodili ka unapređenju rada pojedinaca, grupa, laboratorija, instituta, fakulteta, univerziteta, čitave naučno istraživačke zajednice pa samim tim i države kao cjeline. Pristup ne može biti drugačiji od onoga što se nepopularno u naučnim krugovima naziva štapom i šargarepom. Pored uvećanja finansiranja nauke i naučno istraživačkog rada, redefinicije i restrukturiranja postojećih tipova porojekata, uvođenja novih modela kao što su centri izvrsnosti i osnivanja biznis inkubatora kako bi se ostvarila saradnja sa privredom, treba provođenje kriterijuma za sticanje doktorata i izbore u nastavna i naučna zvanja dodatno specificirati Zakonom i mjerama Savjeta za visoko obrazovanja te usloviti reakreditaciju akademskih institucija poštovanjem specificiranih kriterijuma.

ranking	World Rank ▲	University	Det.	Country	Presence	Impact	Openness	Excellence
5603	20300	Универзитет Филипововић-Торњачкини ИНСТИТУТ	99	RS	20404	19340	9809	5230
5604	20316	Saint Petersburg State University for Waterways Communications	99	RU	19517	20308	9809	5230
5605	20316	Institut Saint-Luc Tournai	99	BE	20464	19362	9809	5230
5606	20318	(2) Tyumen State Oil and Gas University Nadym Branch	99	RU	18886	20402	9809	5230
5607	20318	(2) Southern Federal University Konstantinovskoe Branch	99	RU	19996	20181	9809	5230
5608	20327	Graduate Institute of Applied Energy	99	RU	18651	20437	9809	5230
5609	20347	International University Saint Petersburg	99	RU	17030	20572	9809	5230
5610	20348	Higher School Dositej Laktašić	99	HR	18633	20467	9809	5230
5611	20359	Higher School of Hotel-Management and Tourism Trebinje	99	HR	20183	20147	9809	5230
5612	20371	Université Libre des Sciences de L'Entreprise et des Technologies de Bruxelles	99	BE	20199	20144	9809	5230
5613	20379	(2) Kostroma State University Murmansk Region Affiliate (Branch)	99	RU	19996	20270	9809	5230
5614	20391	Kirovograd Regional Institute of Management and Economics	99	UA	19789	20329	9809	5230
5615	20408	Universidad Tecnología y Empresa	99	ES	19879	20334	9809	5230
5616	20422	Khmelnitsky Institute of Design Modeling Garments	99	UA	19412	20456	9809	5230
5617	20429	International Community College	99	GB	17833	20583	9809	5230
5618	20456	Riga College of Accounting and Finance / Grāmatvedības un finanšu koledža	99	LV	20384	20019	9809	5230

Slika 1. Dio rangiranja sa kraja lista na kojem se vide neke regionalne visoko-školske institucije

Montenegro

ranking	World Rank ▲	University	Det.	Presence	Impact	Openness	Excellence
1	6059	Mediterranean University Montenegro	99	6592	4895	7125	5230
2	6955	University of Montenegro / Univerzitet Crne Gore	99	11107	10492	6754	2130
3	13294	(2) University of Montenegro Faculty of Electrical Engineering	99	10295	15454	7601	5230
4	17919	(2) University of Montenegro Faculty of Mechanical Engineering in Podgorica	99	14765	18595	9809	5230
5	18266	(2) University of Montenegro Institute of Foreign Languages	99	18902	17400	9809	5230
6	18917	(2) University of Montenegro Faculty of Applied Physiotherapy in Iqalo	99	18450	18671	9809	5230

Slika 2. Rangiranje visokoškolskih institucija iz Crne Gore